

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

**Význam svobody projevu a práva na informace
na příkladu srovnání liberálně-demokratických států
a Čínské lidové republiky**

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2011
IV. ročník SVOČ

Autorka: Klára Bednářová
Konzultant: JUDr. Jana Ondřejková

Anotace

Práce se zabývá významem svobody slova a práva na informace. Poskytuje přehled o právní úpravě těchto ústředních politických práv a jejich omezení. Srovnává svobodu projevu a právo na informace v liberálně-demokratických státech (zejména České republice a USA) a Čínské lidové republice. Pozornost je věnována rovněž médiím, především Internetu, a jejich významu pro tato práva. Autorka se také zabývá cenzurou čínského Internetu a působením společnosti Google v Čínské lidové republice.

The paper discusses the importance of the freedom of expression and the right to information. It provides an overview of the regulation of these basic political rights and their limitation. The paper compares the freedom of expression and the right to information in the liberal-democratic states (mainly in the Czech Republic and in the USA) and in the People's Republic of China. Attention is also paid to the media, especially to the Internet, and their importance for those rights. The author deals with Chinese Internet censorship and the issue of Google in the People's Republic of China as well.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 4. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

V Praze dne 12. 4. 2011

.....
Klára Bednářová

1. Úvod

Téměř denně slycháme o svobodě projevu, kterou velmi často považujeme za samozřejmost. Vyjadřování vlastních názorů mezi našimi přáteli a známými, ve škole, na pracovišti nebo prostřednictvím sociálních sítí je každodenní součástí našich životů. Ne všude ve světě však samozřejmostí skutečně je.

Cílem této práce je srovnat svobodu projevu a s ní související právo na informace, vztažené především na moderní média, v liberálně-demokratických státech (zejména v České republice a USA) se svobodou projevu a právem na informace v Čínské lidové republice, jež je řízena komunistickou stranou.

2. Liberální demokracie versus Čínská lidová republika

V „západním“ pojetí chápeme demokracii jako **liberální demokracii**. Andrew Heywood ji definuje jako *„jednu z forem demokratického vládnutí, ve které je princip omezeného státu vyvažován ideálem souhlasu lidu. Její „liberální“ rysy se promítají do sítě vnitřních i vnějších brzd vůči státu, které jsou vytvořeny k tomu, aby zajišťovaly svobodu a občanům skýtaly ochranu před státem. Její „demokratická“ povaha se opírá o systém pravidelných a konkurenčních voleb na základě všeobecného volebního práva a politické rovnosti. Definitivními rysy tohoto typu režimu jsou: vládnutí na bázi ústavnosti, opírající se o formální, zpravidla právní pravidla; institucionální fragmentace a systém brzd a vyvážení; pravidelně konané volby, respektující zásadu „jeden člověk, jeden hlas; jeden hlas, jedna hodnota“; soutěž politických stran a politický pluralismus; nezávislost organizovaných skupin a zájmů na státu; tržní hospodářství založené na soukromém podnikání; záruky občanských svobod a individuálních práv.“*¹ Mezi tyto svobody, jejichž souhrn označuje pojmem „**ústavní liberalismus**“, řadí Fareed Zakaria² svobodu projevu, shromažďování, vyznání a vlastnictví.

Zemí, která dle Zakarii mezi liberálně-demokratické státy rozhodně nepatří, je Čína, která dala přednost hospodářské reformě před reformou vlastního politického systému. Její prioritou je zajišťovat ekonomickou prosperitu a růst, nikoliv rozšiřovat individuální občanské svobody či budovat sociální stát západního typu. Početná čínská populace, která je charakteristická lojalitou, kázní, důrazem na pospolitost a společenskou soudržností, je zdrojem levných pracovních sil. Čína tak vyvrací předsudek, že se modernizace rovná

---

¹ Heywood, A.: Politologie, 3. vydání, Plzeň, 2008, str. 51.

² Zakaria, F.: Budoucnost svobody, nakladatelství Akademie věd, Praha, 2004, str. 22.

ztotožnění se se Západem či že průmyslový kapitalismus je vždy provázen liberální demokracií. Pro zavedení demokracie Čína, jež zůstává uzavřenou společností řízenou komunistickou stranou, nečiní téměř nic.

3. Svoboda projevu a právo na informace

Svoboda projevu je ústředním politickým právem, často je označována za právo univerzální. Je jednou z nejstarších ústavně garantovaných svobod. Již **Deklarace práv člověka a občana z roku 1789 v 10. článku** uvádí, že „*nikdo nesmí být pronásledován za své názory ...*” a dále **11. článek** říká, že „*svobodné sdělování myšlenek a názorů je jedním z nejvzácnějších práv člověka*”. Rovněž v roce 1789 byl v USA podán návrh ústavního dodatku (**1. dodatek Ústavy USA**), který byl ratifikován 15. 12. 1791 v tomto znění:

„Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“

Svobodu projevu je nutné vnímat v širokém slova smyslu. Zahrnuje různé verbální i neverbální projevy formy komunikace, kterými je sdělována nějaká myšlenka či názor, taktéž právo neprojevít se vůbec, tedy negativní právo mlčet. Je subjektivním právem veřejnoprávní povahy, „*neznamená jen svobodu něco si myslet, ale svobodu svůj názor projevit, tj. učinit ho přístupným někomu jinému, a to veřejně, erga omnes.*”³ Aspekt svobody projevu lze nalézt i v právu petičním, shromažďovacím, sdružovacím a dalších. Úzce souvisí se svobodou myšlení a se svobodou vědeckého bádání.

Bez svobody projevu je nemyslitelná **pluralitní demokracie**, neboť je prostředkem svobodné soutěže politických stran, díky ní je činnost politických stran pod veřejnou kontrolou. Bez svobody projevu si lze těžko představit účast na řešení veřejných otázek a problémů či možnost získávat informace bez toho, aby je člověk mohl šířit dál.

Rovněž právo na informace, být informován, je základním politickým právem. Má-li se občan aktivně účastnit veřejného života a činit politická rozhodnutí, je nezbytné, aby byl „*dostatečně informován, a to nejen o většinovém názoru, ale právě o názorech odlišných a*

---

³ Herczeg, J.: Meze svobody projevu, Nakladatelství Orac, Praha, 2004, str. 9.

menšinových, aby tak mohl tyto názory a informace navzájem konfrontovat a utvářet si tak vlastní úsudek.”⁴ Toto právo, které je vyjádřením vztahu mezi státem a občanem, má dva základní aspekty – za prvé svobodu vyhledávání, přijímání či šíření informací a za druhé povinnost veřejné moci za určitých podmínek informace poskytovat a zároveň právo fyzických či právnických osob tyto informace požadovat.⁵

Právně jsou svoboda projevu a právo na informace v České republice zakotveny v **čl. 17 Listiny základních práv a svobod**, dále jen LZPS, který praví:

- 1) *Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.*
- 2) *Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.*
- 3) *Cenzura je nepřípustná.*
- 4) *Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.*
- 5) *Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.*

Dále jsou svoboda projevu a právo na informace právně garantovány **Všeobecnou deklarací lidských práv v čl. 19, Mezinárodním paktem o občanských a politických právech**, vyhlášeným pod č. 120/1976 Sb., dále jen MPOPP, v **čl. 19** či **Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod**, vyhlášenou pod č. 209/1992 Sb., dále jen ÚOLPZS, v **čl. 10**, jenž stanoví:

- 1) *Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.*
- 2) *Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnost i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní*

---

⁴ Herczeg, J.: op. cit., str. 9.

⁵ Klíma, K. a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Praha, 2009, str. 1096 – 1097.

celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Evropským soudem pro lidská práva, dále jen ESLP, je zdůrazňováno, že „svoboda projevu představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, který je základním předpokladem pro pokrok společnosti jako celku a pro rozvoj každého jednotlivce.“⁶ ESLP ustáleně prohlašuje: „Jeden z hlavních rysů demokracie spočívá v nabízené možnosti vyřešit dialogem a bez použití násilí problémy, kterým země čelí, a to i pokud jsou velmi svízelné. Demokracie se totiž živí svobodou projevu. Z tohoto pohledu nelze ospravedlnit kladení překážek politické formaci jen kvůli tomu, že usiluje o veřejnou diskusi o situaci části populace státu a o účast na politickém životě státu pro účely nalezení – při respektování demokratických pravidel – řešení, která by mohla uspokojit všechny zúčastněné strany. Esencí demokracie je její schopnost řešit problémy prostřednictvím otevřené diskuse. Radikální opatření preventivního rázu, kterými je potlačena svoboda projevu v jiných případech než při podněcování k násilí nebo odmítání demokratických principů – ať se státním orgánům některé názory a slova mohou zdát jakkoli šokující a nepřijatelná a ať mohou být požadavky jakkoli nelegitimní, prokazují demokracii špatnou službu a často ji dokonce ohrožují. V demokratické společnosti založené na vládě práva musí být politickým myšlenkám, které zpochybňují existující řád a jejichž uskutečnění je obhajováno pokojnými prostředky, poskytnuta náležitá příležitost k vyjádření prostřednictvím výkonu práva na shromažďování, jakož i jinými zákonnými prostředky.“⁷

---

⁶ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976, sp. zn. 1/1976/17/30, ve věci *Handyside v. Spojené království*, [CASE OF HANDYSIDE v. THE UNITED KINGDOM](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request)[1].doc, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request>, poslední přístup 12. 4. 2011.

⁷ Rozhodnutí ESLP ze dne 31. 7. 2001, věc *Refah Partisi (Strana Prosperity), Erbakan, Kazan, Tekdal v. Turecko*. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, 2002, č.3, str. 129, [CASE OF REFAH PARTISI \(THE WELFARE PARTY\) AND OTHERS v. TURKEY](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request).doc, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request>; rozhodnutí ESLP ze dne 2. 10. 2001 ve věci *Stankov a Sjedinená makedonská organizace Iliden v. Bulharsko*. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, 2002, č.1, str. 24, [CASE OF STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request).doc, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request>, poslední přístup 12. 4. 2011.

4. Subjekty svobody projevu a práva na informace

Nositelem práva na svobodu projevu a práva na informace je „každý“, tj. každá fyzická i právnická osoba, občan i cizinec. Svobodu projevu právnickým osobám garantovala v Československé republice již **Ústavní listina z roku 1920**. V platné ústavní úpravě ČR se sice o právnických osobách jako subjektu svobody projevu a práva na informace výslovně nehovoří, avšak Ústavní soud ČR, pokud jde o základní práva a svobody, dovozuje ochotu státu poskytovat ochranu i právnickým osobám z ustanovení **§ 72 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb.**, o Ústavním soudu, podle kterého může ústavní stížnost podat fyzická i právnická osoba, a z prohlášení ČSFR při ratifikaci Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kdy ČSFR uznala pravomoc Evropské komise a Evropského soudu přijímat stížnosti jednotlivců, nevládních organizací a skupin osob, považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou.⁸ Také Evropský soud pro lidská práva považuje právnické osoby za nositele svobody projevu a práva na informace.⁹ Subjektem svobody projevu a práva na informace jsou také novináři, resp. sdělovací prostředky. Je však nutno zdůraznit jejich odpovědnost za překročení morálních a etických norem, kterými by se při výkonu svého povolání měli řídit.

5. Cenzura

Cenzurou se rozumí předběžný zákaz či předběžné omezení určitého projevu. Pojmovým znakem cenzury je její preventivnost, předběžnost. **Ústavní listina Československé republiky z roku 1920** obsahovala ustanovení, že je „v zásadě nedovoleno podrobovati tisk předběžné cenzuře“. Definice cenzury byla obsažena v **§ 17 odst. 2 zákona č. 81/1966 Sb.**, ve kterém bylo uvedeno: „cenzurou se rozumějí jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky“. V platné právní úpravě ČR není pojem cenzura definován. Na rozdíl od čl. 17 odst. 3 LZPS, který stanoví absolutní zákaz cenzury a jakýkoliv pokus o její zavedení by byl tedy nepřipustný, čl. 10 ÚOLPZS výslovný zákaz cenzury nezakotvuje a ESLP proto předběžná omezení posuzuje dle obecných pravidel omezení svobody projevu. Ústavy některých evropských zemí, např. Itálie, Španělsko či Řecko, umožňují vedle výslovného zákazu cenzury

⁸ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 15/93, uveřejněné pod č. 34/1994 Sb.

⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 3. 1990, sp. zn. 14/1988/158/214, ve věci Groppera Radio AG and others v. Switzerland, [CASE OF GROPPERA RADIO AG AND OTHERS v. SWITZERLAND.doc](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69277017&skin=hudoc-en&action=request), <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69277017&skin=hudoc-en&action=request>, poslední přístup 12. 4. 2011.

určitou formu předběžného zabavení tiskovin či jiného nosiče. Zabavení je však možné pouze na základě rozhodnutí soudu či rozhodnutí jiného orgánu, např. policie, s následnou soudní kontrolou.

Autocenzuru, tj. „výběr a filtrování informací prováděný subjekty, které informace zprostředkovávají nebo šíří,“¹⁰ nelze za cenzuru považovat. Každý sdělovací prostředek sám rozhoduje o tom, která sdělení a v jaké formě bude publikovat, hovoříme o tzv. **redakční politice**.

Přestože nepřipustnost cenzury je právně zakotvena, může být, v případě kolize s jiným ústavně zaručeným právem, svobodou či určitým veřejným zájmem, Ústavním soudem uznána legitimita předběžného zákazu publikace.

6. Omezení svobody projevu v liberálně-demokratických státech

Známým odpůrcem omezení svobody projevu byl John Stuart Mill¹¹, který tvrdil, že „kdyby celé lidstvo minus jeden jednotlivec zastávalo jeden názor, a pouze jediná osoba by měla názor odlišný, právo lidstva umlčet jednotlivce by nebylo o nic větší než právo tohoto jednotlivce, pokud by měl tu moc, umlčet celé lidstvo. Zvláštní zlo umlčování projevu je v tom, že okrádá lidstvo. Pokud je názor správný, jsou lidé zbaveni možnosti vyměnit omyl za pravdu, pokud mylný, ztrácejí téměř stejně velkou výhodu, totiž jasnější a živější vidění pravdy, vznikající z její kolize s omylem. I nepravdivé výroky mohou být považovány za cenný přínos veřejné diskusi, jelikož přinášejí jasnější pohled a živější obraz pravdy, který vzniká při její konfrontaci s omylem.“¹²

Jak však vyplývá ze shora uvedených článků LZPS a ÚOLPZS, svoboda projevovat vlastní názory a šířit je s sebou nese určitá rizika, za projevené názory je třeba nést odpovědnost a přijmout případné právní následky. Svobodu projevu je možné omezit za podmínek stanovených zákonem, jestliže je to pro udržení demokratické společnosti nezbytně nutné. Je tedy umožněno potlačit myšlenky, jež se přičí základním hodnotám demokracie. Omezení musí být v zákoně formulováno jasně a srozumitelně, neboť musí být splněn požadavek předvídatelnosti a určitosti právní normy, který vyplývá z **principu právní**

¹⁰ Klíma, K. a kol.: op. cit., str. 1101.

¹¹ John Stuart Mill (20. května 1806, Londýn – 8. května 1873, Avignon) byl anglický filosof, politický ekonom a politik.

¹² Mill, J.S.: O slobode, Bratislava, Iris, 1995, cit. podle Hart, J.: Svoboda projevu v USA a v Evropě, Právní rozhledy, 1/2002, str. 28 an.

jistoty. Je veřejným zájmem a úkolem státních orgánů chránit lidská práva, a tedy i aktivně zasahovat proti jejich porušování. K. Stern v této souvislosti uvádí, že „*představa přátelských a nepřátelských myšlenek vlastní totalitní formě vlády je neslučitelná s demokratickou státní formou. Demokratický stát však musí zabránit tomu, aby extrémním využitím práv a svobod, státním převratem nebo revolučním jednáním bylo odstraněno zřízení, na kterém demokratický stát spočívá.*”¹³ Koncepce hodnotově zaměřené demokracie je nazývána „**militant democracy**”, tedy „**bránící se, obranyschopná demokracie**”.¹⁴ Tuto koncepci přijal ve své judikatuře i ESLP, považuje ji za „*legitimní cíl, jehož naplnění dovoluje státům v přiměřených mezích omezit práva zaručená v Úmluvě.*”¹⁵ Konflikt mezi svobodou projevu a právem, v jehož zájmu ji lze omezit, je řešen pomocí tzv. **principu proporcionality** (přiměřenosti). V souladu s tímto principem je možné učinit omezení, až pokud není možné konkrétní hodnotu ocitající se v kolizi se svobodou projevu chránit jinak než právě uvedeným zásahem do svobody projevu.

V právní úpravě ČR (čl. 17 odst. 4 LZPS) jsou hodnoty, v zájmu jejichž ochrany mohou být svoboda projevu a právo na informace omezeny, taxativně vymezeny – jde o práva a svobody druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, veřejné zdraví a mravnost. V zájmu ochrany demokracie jako takové a jejích základních hodnot Ústavní soud ČSFR již v roce 1992 připustil zákaz některých myšlenkových proudů ohrožujících demokratickou společnost.¹⁶ Avšak např. v Rakousku propagace státu nepřátelských cílů nebo zpochybňování základních hodnot ústavního zřízení nejsou trestné a v rámci nenásilného světonázorového střetu mohou protivníci demokracie svá přesvědčení hlásat. Nesmí se však jednat o nacionálně socialistickou (nacistickou) ideologii, jejíž propagace je trestná vždy. Obdobná koncepce, vedená snahou zcela vymýtí nacismus a jeho pokračovatele, byla zavedena ve Spolkové republice Německo.¹⁷ Tuto koncepci podpořil ve své judikatuře rovněž ESLP např. v roce 1988 rozhodnutím ve věci *M. Kühnen v. SRN*, kdy ESLP zamítl stížnost

---

¹³ Stern, K.: *Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland – Grundrechtsverluste und Grundpflichten*, München, C. H. Beck, 1994, str. 938, cit. podle Černý, P.: Je svoboda projevu opravdu pro všechny?, *Právní rozhledy*, 5/2009, str. 176 an.

¹⁴ Koncepci jako první zveřejnil K. Loewenstein v roce 1937 v časopise *The American Political Science Review* jako reakci na nacionální socialismus.

¹⁵ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 9. 1995 ve věci *Vogt v. Německo*, [CASE OF VOGT v. GERMANY.txt](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69277017&skin=hudoc-en&action=request), <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69277017&skin=hudoc-en&action=request>, poslední přístup 12. 4. 2011.

¹⁶ Nález ÚS ČSFR ze dne 4. 9. 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92, Sb. n. u. ÚS ČSFR, 1992, str. 25.

¹⁷ Berka, W. *Lehrbuch Grundrechte*. Wien : Springer Verlag, 2000, str. 332, cit. podle Černý P.: op. cit. str. 176 an.

na porušení čl. 10 ÚOLPZS Spolkovou republikou Německo. M. Kühnen se pokoušel o obnovu německé NSDAP a v souvislosti s tím rozšiřoval určité tiskoviny, za což byl trestně odsouzen. Komise ESLP proti jeho stížnosti uvedla, že se „v podstatě snažil zneužít svobody šíření informací zaručené čl. 10 ÚOLPZS” a že „připuštění takové rozvratné činnosti by vedlo ke zničení práv a svobod daných Úmluvou.”¹⁸

Na omezení svobody projevu a práva na informace je odlišně nahlíženo v USA, kde tato politická práva prošla dlouhodobým vývojem. V diskusích o svobodě projevu bývá často citován První dodatek k americké ústavě, ve kterém je mimo jiné uvedeno, že „Kongres nepřijme žádný zákon, omezující svobodu slova nebo tisku“. Z tohoto ustanovení ovšem nevyplývá absolutní svoboda projevu, ustanovení pouze vyhrazuje oblast omezení svobody projevu do působnosti jednotlivých států. Tímto způsobem byl První dodatek vykládán až do počátku 20. století, kdy Nejvyšší soud USA ve věci *Gitlow v. New York* vyjádřil názor, že ústavní zárukou svobody slova a tisku jsou vázány i jednotlivé státy.¹⁹ Tento závěr ovšem neznamenal, že by svoboda projevu v USA byla naprosto neomezená. Platila tzv. **doktrína přirozené tendence a pozitivního úmyslu**, tj. že projev může být trestán, pokud jej lze považovat za „pokus vyvolat zakázané nebo jinak nežádoucí chování, pokud lze rozumně očekávat, že projev takové chování vyvolá, a pokud mluvčí takové chování zamýšlel.“²⁰ Tato doktrína umožnila postih řady projevů během první světové války, včetně kritiky vstupu USA do války a výzev k bojkotu. Později umožnila postih projevů radikálních politických hnutí. Nejvyšší soud USA ve věci *Whitney v. California* uvedl: „Je mimo veškerou pochybnost, že stát může legitimně trestat ty, kteří zneužívají svobody slova projevy, které jsou škodlivé pro obecné blaho, nebo směřují k podněcování k zločinu, ohrožují veřejný pořádek, nebo ohrožují základy organizované vlády nebo hrozí jejím svržením nezákonnými prostředky.“²¹ Již tehdy se nicméně objevovala odlišná stanoviska, například politická doktrína, podle níž je svoboda projevu základním principem politicky svobodné společnosti. Zastáncem této doktríny byl např. soudce Holmes²². Důležitou otázkou této teorie se staly hranice svobody projevu. Podle soudce Brandeise²³ „svoboda slova končí tam, kde vyřčený projev vyvolává

¹⁸ Čapek, J.: Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva, Praha, Linde, 1995.

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA z roku 1925 ve věci *Gitlow v. New York*, cit. podle Hart, J.: op. cit., str. 28 an.

²⁰ Stone, Seidman, Sunstein and Tushnet: *Constitutional Law*, Little Brown and Company, 1991, str. 1031, cit. podle Hart, J.: op. cit., str. 28 an.

²¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA z roku 1927 ve věci *Whitney v. California*, cit. podle Hart, J.: op. cit., str. 28 an.

²² Oliver Wendell Holmes (1841 – 1935), soudce Nejvyššího soudu USA, zdůrazňoval sociologické přístupy.

²³ Louis Brandeis (1856 – 1941), soudce Nejvyššího soudu USA, americký sionista.

„**jasné a bezprostřední nebezpečí**“ (clear and present danger) nezákonného činu, nebo jinak řečeno, „*pokud mezi projevem a činem již není příležitost k odpovědi.*“²⁴ Názorová tradice soudců Holmese a Brandeise nakonec zvítězila. Zlomovým se stalo rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Brandenburg v. Ohio*, ve kterém Nejvyšší soud zaujal stanovisko, že „*projev může být potlačen jen tehdy, směřuje-li k vyvolání bezprostředního nezákonného činu. Nelze tedy postihnout např. pouhé abstraktní hlásání morální nutnosti použít násilí.*“²⁵ Tímto rozhodnutím byl zvrácen precedens daný *Whitney v. California*, ústavní doktrína byla změněna. V USA je tedy ústavně chráněno množství projevů a názorů, které jsou v evropských zemích považovány za extremistické. Proti řadě názorů, jež jsou hlavním proudem politického myšlení považovány za neakceptovatelné, existuje v USA jediná „zbraň“ – protiargument. V evropských státech naplňují tyto projevy skutkovou podstatu trestných činů **podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod** (§ 356 TrZ) a **hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob** (§ 355 TrZ).²⁶

Na základě judikatury ESLP lze ovšem konstatovat, že zvláštní případ nastává v souvislosti se sankcí pro média rozšiřující výroky třetích osob, které popírají základní hodnoty a principy demokracie. Nelze totiž, jak vyplývá z rozhodnutí ESLP v případě *Jersild v. Dánsko*, v zájmu novinářské svobody jednání novináře trestně postihnout, pokud je z kontextu reportáže, článku apod. zřejmé, že se s názory neztotožňuje, resp. není jeho cílem je propagovat, neboť takový postih by vážně narušil úlohu tisku při diskuzích o problémech obecného zájmu. Uložení sankce v takovém případě by podle ESLP bylo v rozporu se čl. 10 Úmluvy.²⁷

7. Média, jejich význam a role v liberálně-demokratických státech v souvislosti se svobodou projevu a právem na informace

Pro mnoho lidí je existence svobodných sdělovacích prostředků, tzn. médií, která nepodléhají cenzuře a politickému zasahování ze strany státních orgánů, jedním z hlavních

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA z roku 1927 ve věci *Whitney v. California*, stanovisko soudce Brandeise, cit. podle Hart, J.: op. cit., str. 28 an.

²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA z roku 1969 ve věci *Brandenburg v. Ohio*, cit. podle Hart, J.: op. cit., str. 28 an.

²⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

²⁷ Rozhodnutí ESLP ze dne 23. 9. 1994 ve věci *Jersild v. Dánsko*, stížnost č. 15890/89, [CASE OF JERSILD v. DENMARK.doc](http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/portal.asp?sessionId=69277017&skin=hudoc-en&action=request), <http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/portal.asp?sessionId=69277017&skin=hudoc-en&action=request>, poslední přístup 12. 4. 2011.

znaků demokratické správy veřejných věcí. Někteří ovšem tvrdí, že média mohou demokracii podryvat. Média tak představují jakousi „**dvousečnou zbraň**“. Kromě řady pozitiv, která sdělovací prostředky přinášejí, s sebou nesou i mnohá negativa. Velmi často je v souvislosti s nimi používán pojem „sedmá velmoc“. Toto slovní spojení poprvé použil říšský kancléř Otto von Bismarck, který v sedmdesátých letech 19. století prohlásil, že k šesti stávajícím velmocím (Anglii, Francii, Německu, Itálii, Rakousku a Rusku) přibyla další, kterou se stal tisk.²⁸

Z výše uvedené právní garance svobody projevu a práva na informace vyplývá nezbytnost plurality médií a tudíž i jimi poskytovaných informací. Od státu je vyžadováno zajištění této plurality, tedy vyloučení možné monopolizace sdělovacích prostředků, ať již ze strany státu – nepřipustnost monopolizace veřejnoprávního vysílání, nebo soukromých provozovatelů vysílání. Nicméně je prozatím v demokratické společnosti nezbytné vázat oprávnění provozovat určité typy vysílání na povolovací režim (udělování licencí) s ohledem na omezenou kapacitu kmitočtového spektra. V případě tištěných médií by byl povolovací režim jednoznačně protiústavní.²⁹

Média plní významnou úlohu při prohlubování globalizace. Tento proces zahájily rozhlas a televize - bylo stále obtížnější izolovat lidi v jedné zemi od informací a zpráv odjinud. „Modernější“ média, především satelitní televize a Internet, díky svému rychlému šíření a nadnárodní povaze proces globalizace dál výrazně posílila. Některé státy, např. Čína, Indie, Singapur a Jižní Korea, však Internet cenzurují.

Sdělovací prostředky podněcují diskuzi a politickou angažovanost. Schopnost vytvářet „občanské fórum“, na kterém lze vést rozumnou debatu, je často považována za jejich hlavní demokratickou roli, neboť „*lépe informovaní občané s nezávislými a dobře uváženými názory se budou více politicky angažovat.*“³⁰ Jsou tedy jakýmsi agenty politické výchovy. Masová média také napomáhají demokracii tím, že prohlubují distribuci moci a politického vlivu ve společnosti. Prostřednictvím médií se do veřejné diskuze zapojují vědci, lobbisté, předáci odborových svazů i veřejnost jako taková, čímž je podstatně rozšířena škála názorů a postojů prezentovaných v politické debatě. Média sdělují informace a myšlenky o všech otázkách obecného zájmu. Kabelové a satelitní televize, mobilní telefony, Internet a digitální technologie obecně pomohly vytvořit tzv. **informační společnost**, tedy společnost, ve které

---

²⁸ Hvizďala, K.: Média a moc, Praha, Votobia, 2000, str. 42.

²⁹ Klíma, K. a kol.: op. cit., str. 1097.

³⁰ Heywood, A.: op. cit., str. 276.

jádrem ekonomických a kulturních aktivit jsou produkce informací, jejich distribuce a manipulace s nimi. A. Heywood podotýká, že díky snazšímu a daleko širšímu přístupu ke zprávám a informacím se občanům a skupinám do rukou dostávají informace, které jsou svou kvantitou a kvalitou srovnatelné s těmi, kterých se dostává vládám. Tím „nová“ média usnadnila politickou participaci a napomohla ke zvýšení organizační účinnosti protestní politiky a mobilizace veřejnosti.³¹

S úlohou médií jako **stimulátoru politické diskuze** úzce souvisí jejich funkce „**veřejného hlídacího psa**“, který má bránit zneužívání moci. Pomocí médií je realizována odpovědnost vůči veřejnosti – jsou pečlivě sledovány kroky vlády a zastupitelského sboru. Díky sdělovacím prostředkům dochází k odhalování případů zneužití pravomocí, neschopnosti či zkorumpovanosti. Tuto funkci mohou média účinně plnit jen, jsou-li nezávislá a nejsou-li ovládána vládou. Je tedy nezbytné, aby média, jež jsou financovaná z veřejných prostředků, byla v demokratických státech odpovědná určité nezávislé komisi nebo vystavená „náležité“ konkurenci soukromých sdělovacích prostředků.

K. Popper však varuje: „*Televize se stala kolosální politickou mocí. Dalo by se říci vůbec nejdůležitější – jako by tu hovořil Bůh sám. Stala se příliš silnou pro demokracii. Žádná demokracie nemůže přežít, jestliže neuděláme zneužívání televize rázný konec. Myslím si, že nový Hitler by díky televizi získal moc zcela neomezenou.*“³²

Také poskytování širokého spektra názorů a informací má ve spojitosti s médii svou „převrácenou stranu mince“. Svoboda projevu je garantována nejen serióznímu tisku, ale i bulváru, v němž je „*nevázanost svobody přímo úměrná potlačení taktu, etických skrupulí a intelektuální soudnosti: jako Hegelův lokaj zprostředkuje i klíčovou dírkou viděné ložnicové a jiné intimity známých a slavných.*“³³

8. Čínská lidová republika, stav lidských práv v Číně

Čínská lidová republika (čínsky 中华人民共和国) je nejlidnatějším státem světa. Podle údajů, které zveřejnil čínský Národní statistický úřad, stoupl počet obyvatel ČLR v roce 2010 na 1,34 miliardy obyvatel. Od roku 1949, kdy skončila čínská občanská válka, existují dva státy, které mají slovo „Čína“ ve svém názvu – Čínská lidová republika (ČLR) a Čínská republika, která je dnes známá jako Tchaj-wan. ČLR je od téhož roku pod autoritářským

³¹ Heywood, A.: op. cit., str. 277.

³² Popper, K. R.: Moc televize, Lidové noviny, 14. 12. 1994, str. 9, cit. podle Herczeg, J.:op. cit., str. 31.

³³ Šamalík, F.: Vztah LZPS k Ústavě České republiky, Právník č. 1/2002, str. 1 an.

režimem Komunistické strany Číny, jejíž představitelé si činí nárok na ostrov Tchaj-wan, který ČLR považuje za svou 23. provincii. Do současnosti se v čele strany vystřídaly čtyři generace vůdců.

Co se týče otázky lidských práv v ČLR, ČLR již v roce 1948 hlasovala pro přijetí rezoluce OSN č. 217/III. A – Všeobecné deklarace lidských práv, která obsahuje nejznámější katalog lidských práv. Ta je však z hlediska práva nezávazným dokumentem, nejedná se o mezinárodní smlouvu. V roce 2001 Čína ratifikovala Mezinárodní úmluvu o ekonomických, sociálních a kulturních právech, ale vymínila si výhrady k právu na svobodné odbory. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech Čína podepsala, ale dosud neratifikovala.³⁴ Ačkoliv Ústava ČLR³⁵ garantuje v Hlavě druhé aktivní a pasivní volební právo bez ohledu na etnický status, rasu, pohlaví, povolání, rodinné zázemí, náboženské vyznání, vzdělání, majetek, postavení nebo délku pobytu (čl. 34), svobodu projevu, tisku, shromažďování, sdružování (čl. 35), svobodu náboženského vyznání (čl. 36) a právo na řádný proces (čl. 37), porušování lidských práv a svobod občanů je stále běžným politickým prostředkem. V zájmu národní bezpečnosti je legální cenzura projevů a informací.

Čínskou prioritou je zajištění ekonomické prosperity a růstu. V roce 2001 ČLR vstoupila do Světové obchodní organizace. Navzdory obrovskému ekonomickému rozmachu dochází v ČLR ke stále většímu porušování lidských práv, jejichž nejzávažnějšími projevy jsou pronásledování etnických a náboženských skupin, svévolné zatýkání jejich členů, veřejné popravy, mučení.³⁶

9. Čínská lidová republika a média

Čína (ČLR) jako komunistický, autoritářský stát disponuje státem řízenými médii. Státní zásahy do zpravodajství můžeme v Číně pozorovat napříč všemi médii – přes Internet, rozhlas, tisk až po televizní vysílání. Konkrétním příkladem cenzury médií v ČLR je celkový výpadek vysílání BBC, kdykoliv tato televizní stanice informuje o situaci v Tibetu.

Postupy, kterými Čínská komunistická strana zajišťuje kontrolu nad informacemi, se již mnohokrát opakovaly. V průběhu historie byly odhaleny a pozorovány a lze je v podstatě shrnout do čtyř etap: Za prvé odstranění všech zahraničních a nezávislých reportérů z dosahu

---

³⁴ <http://www.katalog-pravniku.cz/zajimavost/vyvoj-lidskych-prav-v-cine-v-souvislosti-s-poradanim-loh-v-pekingu-v-roce-2008/>, poslední přístup dne 12. 4. 2011.

³⁵ Ústava Čínské lidové republiky schválená 4. 12. 1982, <http://english.peopledaily.com.cn/constitution/constitution.html>, poslední přístup dne 12. 4. 2011.

³⁶ <http://www.globalpolitics.cz/clanky/peking-2008>, poslední přístup 12. 4. 2011.

místa události, zničení paměťových médií, nosičů dat a fotografií. Za druhé uzavření prostoru a zákaz vstupu do oblasti pro všechna média a jejich zástupce. Za třetí zastrašování zúčastněných, zatčení, věznění a někdy dokonce odstranění „nebezpečných“ osob. Za čtvrté vysílání zpráv, které prostřednictvím státem řízených médií ospravedlňují tvrdý zásah proti „nepokojům“ nebo jiným protistátním aktivitám.³⁷

Cenzura v Číně je vizuálně nejvíce patrná na Internetu. „*Čínská vláda se pokouší vytvořit Internet, který je dostatečně svobodný na to, aby podporoval nejrychleji se rozvíjející ekonomiku na světě, a přitom dostatečně uzavřený na to, aby omezoval politické ohrožení jejího mocenského monopolu. Stát toho dosahuje roubováním čínské nacionalistické ideologie do samotné Sítě a přitom doslova mění podstatu Internetu v Číně.*“³⁸ Čína chce mít nejrychlejší a nejdůmyslnější informační síť na světě, proto do internetové infrastruktury mohutně investuje.

Čínská cenzura Internetu má v první úrovni podobu jednoho gigantického firewallu³⁹. Tuto informační hráz vytvořila společnost Cisco, dodavatel síťových zařízení ze Silicon Valley. Stát poskytovatelům připojení dodává seznam zakázaných IP adres a doménových jmen. Telekomunikační operátoři, obvykle polostátní firmy, přirozeně neodporují. Seznam zakázaných cílů se stále mění a z hlediska uživatele není viditelný – nezobrazí se žádná zpráva o tom, že stránka je například blokována vládou ČLR, ale pouze hlášení o nedostupnosti. K tomu samozřejmě dochází i za normálních okolností. Vzhledem k proměnlivosti filtrace je tak obtížné odlišit cenzuru od technických problémů.

Často zmiňované je ovlivňování výsledků vyhledávačů. Některé informace jsou zablokovány rovnou na základě seznamu zakázaných slov (např. demokracie), další pomocí sofistikovanějšího automatického systému. Závadnými jsou odkazy na náboženské nebo duchovní weby, webové stránky o stavu lidských práv v Číně jako jsou Human Rights Watch či Amnesty International, o některých historických událostech, hnutích či stránky s erotickou tematikou. Obětí cenzury čínského Internetu se však může stát i zdánlivě neškodný článek či příspěvek na blogu. Tim Wu a Jack Goldsmith ve své knize například popisují situaci, kdy původní příspěvek k určitému tématu na internetovém fóru byl nejprve cenzory vzat na milost,

---

³⁷ <http://www.velkaepocha.sk/200803264796/Cinske-oficialni-zpravodajstvi-tradice-cenzury-a-manipulace.html>, poslední přístup 12. 4. 2011.

³⁸ Goldsmith, J., Wu, T.: Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic, Praha, Nakladatelství Dokořán a Argo, 2008, str. 111.

³⁹ Firewall je síťové zařízení, které slouží k řízení a zabezpečování síťového provozu. Jedná se o kontrolní bod, který definuje pravidla pro komunikaci mezi sítěmi, jež od sebe odděluje.

ovšem ve chvíli, kdy se fórum stalo z jejich pohledu příliš populárním nebo další příspěvky problematickými, vše beze stopy zmizelo. Navíc, jak již bylo uvedeno výše, po odstranění příspěvku často následuje i vlastní represe směřující vůči tomu, kdo příspěvek na fórum vložil.

ČLR se také pokouší odstranit z Internetu prvek anonymity. Jako příklad slouží požadavek vždy, aby se blogeři centrálně registrovali. Rovněž návštěvníci internetových kaváren se musejí identifikovat. Čína se snaží používat vlastní verzi Wi-fi, původně otevřeného, anonymního přístupu k Internetu, vybavenou technologií WAPI (WLAN Authentication and Privacy Infrastructure). Díky ní se každý uživatel Wi-fi připojení musí registrovat v centrálním ověřovacím bodě a síť jako celek tak není otevřená. Pod tlakem USA a hrozbou intervence Světové obchodní organizace nakonec ČLR svůj požadavek na nasazení technologie WAPI do všech zařízení Wi-fi stáhla, avšak tento standard neopustila a stále se ho pokouší prosadit.⁴⁰

V souvislosti s cenzurou čínského Internetu je třeba zmínit působení společnosti **Google v Číně**. V roce 2006, krátce po vstupu na čínský trh, Google povolil cenzuru svého vyhledávače Google.cn, jeho .com verze nebyla v Číně dostupná. Povoláním cenzury Google vyvolal pohoršení v demokratických státech. Dohoda Googlu s čínskou vládou bezesporu uškodila jeho mottu „**Don't be evil**“, představitelé kalifornské firmy ovšem prohlásili, že pokud nebudou moci Číňanům zajistit přístupnější a otevřenější Internet, nebudou váhat s přehodnocením jejich postojů. V roce 2008 Google podepsal společně s konkurenčními společnostmi Yahoo a Microsoft iniciativu, v níž se zavázal, že se zasadí o lepší ochranu online soukromí a svobody slova proti zásahům ze strany vládních aparátů jednotlivých států. V lednu 2010 firma pohrozila odchodem z ČLR, pokud nebude povolena necenzurovaná verze Google.cn. V nedávné historii se jednalo o první případ, kdy se zahraniční společnost vzepřela přímo čínské vládě. Jako hlavní důvod svého rozhořčení Google uvedl kyber útok zaměřený na emailové účty disidentů a ochránců lidských práv, kteří hojně využívali služeb Gmail a Blogger například pro šíření protistátních informací, ale i pro publikování zakázané literatury, koordinaci organizací, církví nebo k tvorbě zdrojů, které by umožnily přístup k objektivnímu zpravodajství.

Po oznámení záměru necenzurovat vyhledávání se stal termín „Pravda o Tian-an-menu“ druhým nejrychleji rostoucím vyhledávacím dotazem v historii Google.cn. Před kanceláří Googlu v Pekingu se shromáždily stovky lidí, kteří firmě provolávali podporu.⁴¹

---

⁴⁰ Goldsmith, J., Wu, T.: op. cit., str. 111 - 128.

⁴¹ <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=aKQ1BKoUg77o&pos=9>, poslední přístup dne 12. 4. 2011.

V médiích se po oznámení záměru Googlu odejít z ČLR objevily rozporuplné informace. Google v Číně masivně investoval stovky milionů dolarů ročně, vlastní zde velké vývojové centrum, zaměstnává mnoho lidí. Po uvedení na čínský trh jeho představitelé hovořili o tom, že udělají vše pro to, aby sesadili z pozice čínské jedničky čínský vyhledávač Baidu. Podle některých zdrojů Google v lednu 2010 držel zhruba 31% trhu a jeho podíl neustále klesal. Jiné zprávy⁴² však hovořily o tom, že si v posledních měsících Google v ČLR výrazně polepšil a jeho rozhodnutí o případném stažení tedy rozhodně není „zhrzeným gestem poraženého“, který nedokázal uspět na čínském trhu. V médiích se rovněž objevily názory, že Google, byť je apolitickou firmou, postupuje v souladu s americkou vládou, která ústy ministryně zahraničí Hillary Clintonové, vydala ve stejnou dobu vůči čínskému vládnímu hackingu silná varování.⁴³

V březnu 2010 se Google z kontinentální Číny přestěhoval do Hong Kongu. Čínští uživatelé do té doby cenzurovaného vyhledávače Google.cn jsou přesměrováváni na hongkongskou verzi Google.com.hk, která, jak uvádí server Lupa.cz, je již zcela svobodná a nabízí výsledky získané klasickými algoritmy. Služby jsou poskytovány ve zjednodušené čínštině a o jejich provoz se starají servery v Hong Kongu – oblasti, kde je dostatek čínsky mluvících zaměstnanců, nicméně se na ni nevztahují čínské cenzurní zákony. Ostatní své aktivity ale Google v nejlidnatější zemi světa ponechal.⁴⁴ Nefungují však videa Youtube, osobní stránky Sites a blogovací systém Blogger.

19. března 2011 Google obvinil ČLR z toho, že již podruhé hackovala Gmail ve snaze potlačit „jasmínovou revoluci“, výzvy k níž se objevily v souvislosti s revolucí, která vedla k pádu režimu v severoafrickém Tunisku. Google uvedl, že jde o „vládní blokádu pečlivě navrženou tak, aby to vypadalo jako problémy s Gmailem.“ Kompromitována prý byla i aplikace na pomoc obětem v Japonsku.⁴⁵ Podle Googlu došlo k úzce cíleným útokům na uživatele, především politické aktivisty.⁴⁶

---

⁴² Například podle výsledků výzkumu od Analysys International, citovaných ČTK, trh internetového vyhledávání v Číně v roce 2009 vzrostl o 38,8% na zhruba 7,15 miliardy jüanů (asi 1,05 miliardy USD; 19 miliard Kč), http://www.readwriteweb.com/archives/google_gained_ground_on_baidu_in_2009.php, poslední přístup 12. 4. 2011.

⁴³ <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/135105.htm>, poslední přístup 7. 4. 2011.

⁴⁴ <http://www.lupa.cz/clanky/co-bude-odchod-google-znamenat-pro-demokracii-ciny/>, poslední přístup 12. 4. 2011.

⁴⁵ <http://www.justit.cz/wordpress/2011/03/21/cina-hackuje-gmail-v-boji-s-disidenty/>, poslední přístup 12. 4. 2011.

⁴⁶ Další zdroje 8. kapitoly: http://technet.idnes.cz/google-cina-nas-smiruje-koncime-s-cenzurou-fju-tec-technika.asp?c=A100113_202332_tec-technika_pka, <http://www.lupa.cz/clanky/google-chce-zkrotit-cinskeho-draka/>, <http://www.lupa.cz/clanky/cinska-filtrace-internetu-funguje-prekvapive-dobre/>, <http://www.lupa.cz/clanky/google-a-cina/>, poslední přístup 12. 4. 2011.

10. Závěr

Svoboda projevu a s ní související právo na informace jsou ústředními politickými právy. Představují jeden ze základních pilířů demokratického státu. Jsou prostředkem svobodné soutěže politických stran, bez nich si lze jen stěží představit účast na řešení veřejných otázek a problémů.

Velmi často jsou obyvateli liberálně-demokratických států vnímány jako samozřejmost - lidé obvykle nepřemýšlejí nad tím, jaké právní následky by jejich slova či písemné projevy mohly mít, domnívají se, že mohou prohlašovat prakticky cokoliv. **Omezení svobody projevu je však nezbytné** - svobodu projevu je možné omezit za podmínek stanovených zákonem, **jestliže je to pro udržení demokratické společnosti nezbytně nutné.** V některých liberálně-demokratických státech je svoboda projevu omezena více, v některých méně. Státem, kde jsou hranice svobody slova zatlačeny dále než v jakémkoli jiném státě, tzn. je zde ústavně chráněno množství projevů, které jsou v Evropě zakazovány jako extremistické, jsou USA. Stalo se tak rozhodnutím Nejvyššího soudu USA ve věci *Brandenburg v. Ohio* v roce 1969 - ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud zrušil odsuzující rozsudek, vyneseny nad místním vůdcem Ku Klux Klanu, který před televizními kamerami pronesl výzvy k násilí obsahující rasistické a xenofobní názory. Jeden z jeho výroků zněl: *„Nejsme mstivá organizace, ale pokud náš prezident, náš Kongres, náš Nejvyšší soud i nadále budou utlačovat naši bílou rasu, je možné, že bude nutné nějakou mstu podniknout (...). Čtvrtého července pochodujeme na Kongres, bude nás 400 000.“* Nejvyšší soud argumentoval tím, že projev nesměruje k vyvolání bezprostředního nezákonného činu.⁴⁷ Pokud by své projevy tento vůdce Ku Klux Klanu pronesl v některém z evropských států, byl by pravděpodobně odsouzen pro spáchání trestných činů podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Podle mého názoru ideální hranice míry omezení svobody projevu a práva na informace neexistuje, svoboda slova a právo na informace jsou sice základním prvkem svobodného a demokratického státu, jsou-li ovšem zneužity, mohou demokracii zničit.

Čínská lidová republika, stejně jako ostatní autoritářské a totalitní režimy, **svobodu slova a právo na informace potlačuje, ačkoliv je garantuje ve své Ústavě.** Média, která jsou v liberálně-demokratických státech jedním z prostředků k realizaci těchto práv, podrobuje cenzuře a využívá je k šíření propagandy Komunistické strany Číny. Jiné

---

⁴⁷ Hart, J.:op. cit., str. 28 an.

názory jsou nepřijatelné, v případě odporu dochází k zastrašování, zatýkání, věznění a někdy dokonce odstranění „nebezpečných“ osob.

Mnoho lidí tvrdí, že díky moderním médiím dojde v ČLR k prolomení tohoto „monopolu“. Když americký prezident Bill Clinton v roce 1998 navštívil Čínu, po své návštěvě řekl: *„Není pochyb o tom, že se Čína pokouší omezovat Internet – přeji jí hodně štěstí. To je jako by se pokoušela přibít pudink na zed’.“*⁴⁸ I nyní, 13 let poté, ČLR stále úspěšně svobodu slova na Internetu i všude jinde potlačuje. ČLR se sice výrazně rozvíjí, nikoliv však v oblasti lidských práv, její prioritou je ekonomický rozvoj. Čínský prezident Ťiang Cemin prohlásil: *„Pouze pokud se budeme držet stále se zdokonalujícího čínského politického systému, můžeme dosáhnout sjednocení země, jednoty národa, sociální stability a ekonomického rozvoje. Nikdy nesmíme kopírovat západní politický systém.“*⁴⁹ ČLR jde zkrátka vlastní cestou.

Domnívám se, že v budoucnosti ke změně v oblasti lidských práv i celého politického systému v ČLR dojde, je to však záležitostí dlouhodobého postupného vývoje. Otázkou zůstává, jakým způsobem a jak moc budou svoboda slova a právo na informace omezeny.

---

⁴⁸ Goldsmith, J., Wu, T.: op. cit., str. 111 - 112.

⁴⁹ Goldsmith, J., Wu, T.: op. cit., str. 113.

Seznam použité literatury

Monografie

- Heywood, A.: Politologie, 3. vydání, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2008.
- Zakaria, F.: Budoucnost svobody, nakladatelství Akademie věd, Praha, 2004.
- Herczeg, J.: Meze svobody projevu, Nakladatelství Orac, Praha, 2004.
- Čapek, J.: Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva, Praha, Linde, 1995.
- Hvížďala, K.: Média a moc, Praha, Votobia, 2000.
- Goldsmith, J., Wu, T.: Kdo řídí Internet? Iluze o světě bez hranic, Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha, 2008.

Komentáře

- Klíma, K. a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Praha, 2009.

Články

- Hart, J.: Svoboda projevu v USA a v Evropě, Právní rozhledy, 2002, č. 1.
- Černý, P.: Je svoboda projevu opravdu pro všechny?, Právní rozhledy, 2009, č. 5.
- Šamalík, F.: Vztah LZPS k Ústavě České republiky, Právník, 2002, č. 1.

Právní normy

- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění.

Citovaná rozhodnutí soudů

- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 15/93, uveřejněné pod č. 34/1994 Sb.
- Nález ÚS ČSFR ze dne 4. 9. 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92, Sb. n. u. ÚS ČSFR, 1992.
- Rozhodnutí ESLP ze dne 7. 12. 1976, sp. zn. 1/1976/17/30, ve věci *Handyside v. Spojené království*.
- Rozhodnutí ESLP ze dne 31. 7. 2001, ve věci *Refah Partisi (Strana Prosperity), Erbakan, Kazan, Tekdal v. Turecko*. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, 2002, č. 3.
- Rozhodnutí ESLP ze dne 2. 10. 2001 ve věci *Stankov a Sjediněná makedonská organizace Iliden v. Bulharsko*. Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, 2002, č. 1.
- Rozhodnutí ESLP ze dne 28. 3. 1990, sp. zn. 14/1988/158/214, ve věci *Groppera Radio AG*

and others v. Switzerland.

Rozhodnutí ESLP ze dne 26. 9. 1995 ve věci Vogt v. Německo.

Rozhodnutí ESLP ze dne 23. 9. 1994 ve věci Jersild v. Dánsko, stížnost č. 15890/89.

Internetové odkazy

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=69276801&skin=hudoc-en&action=request>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.katalog-pravniku.cz/zajimavost/vyvoj-lidskych-prav-v-cine-v-souvislosti-s-poradanim-loh-v-pekingu-v-roce-2008/>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://english.peopledaily.com.cn/constitution/constitution.html>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.globalpolitics.cz/clanky/peking-2008>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.velkaepocha.sk/200803264796/Cinske-oficialni-zpravodajstvi-tradice-cenzury-a-manipulace.html>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=aKQ1BKoUg77o&pos=9>,
poslední přístup 12. 4. 2011.

http://www.readwriteweb.com/archives/google_gained_ground_on_baidu_in_2009.php,
poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/135105.htm>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.lupa.cz/clanky/co-bude-odchod-google-znamenat-pro-demokracii-ciny/>, poslední
přístup 12. 4. 2011.

<http://www.justit.cz/wordpress/2011/03/21/cina-hackuje-gmail-v-boji-s-disidenty/>, poslední
přístup 12. 4. 2011.

[http://technet.idnes.cz/google-cina-nas-smiruje-koncime-s-cenzurou-fju-
/tec_tecnika.asp?c=A100113_202332_tec_tecnika_pka](http://technet.idnes.cz/google-cina-nas-smiruje-koncime-s-cenzurou-fju-
/tec_tecnika.asp?c=A100113_202332_tec_tecnika_pka), poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.lupa.cz/clanky/google-chce-zkrotit-cinskeho-draka/>, poslední přístup 12. 4. 2011.

<http://www.lupa.cz/clanky/cinska-filtrace-internetu-funguje-prekvapive-dobre/>,
poslední
přístup 12. 4. 2011.

<http://www.lupa.cz/clanky/google-a-cina/>, poslední přístup 12. 4. 2011.